

Λήσταρχος

Οι βιομηχανίες της παράγουν υφάσματα, χημικά προϊόντα, είδη από σίδερο, μηχανήματα και κινητήρες. Οι κάτοικοι είναι γερμανόφωνοι και στην πλειονότητά τους Προτεστάντες. Κάτοικοι 12.158 (1980). [Br.] **Λήσταρχος**, Μιχαήλ ή Ερμόδωρος - λόγιος και ιατρός του 16ου αιώνα. Καταγόταν από παλαιά αριστοκρατική οικογένεια της Ζακύνθου. Το επώνυμο της οικογένειάς αυτής απατά από τα τέλη του 15ου αιώνα ως Ληστάρχης, Λήσταρχος, Λίταρχος, Λίταρδος και Λιτάρχη. Ο Μιχαήλ Λήσταρχος ήταν γιος του ιερέα Φιλίππου Ληστάρχου. Γεννήθηκε στις αρχές του 16ου αιώνα, ίσως μεταξύ 1501 και 1505. Περί το 1513 πήγε στη Ρώμη,

όπου εγγράφηκε στο Ελληνικό Γυμνάσιο, που είχε ιδρύσει ο πάπας Λέων Ι' και διηύθυνε ο Ιανός Λάσκαρης. Μετά τον θάνατο του Ιανού Λάσκαρη και τη διάλυση του Ελληνικού Γυμνασίου το 1522, ο Μιχαήλ Λήσταρχος (που είχε μεταβάλει το όνομά του σε Ερμόδωρος Λήσταρχος) σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Φερράρας. Επέστρεψε στην Ελλάδα, εγκαταστάθηκε στη Χίο (1533) και άσκησε την ιατρική. Το 1539 αναχώρησε και πάλι από τη Χίο για τη Ρώμη. Το 1546-1547 γιόρτασε καθηγητής της ελληνικής γλώσσας στο Πανεπιστήμιο της Φερράρας. Προσκήληθη στην Κωνσταντινούπολη από τον πατριάρχη Διονύσιο Β' για

να διδάξει στη Μεγάλη του Γένους Σχολή. Επίσης, ο διάδοχος του Διονυσίου πατριάρχης Ιωάσαφ Β' ο Μεγαλοπρεπής τον κάλεσε στην Κωνσταντινούπολη ως ιατρό του. Σε χρόνο απροσδιόριστο επανήλθε στη Χίο, όπου εργάστηκε ως ιατρός και διδάσκαλος. Φαίνεται ότι πέθανε στη Χίο, πιθανώς μεταξύ 1576 και 1581. Κατά την εποχή του θεωρήθηκε κορυφαίος λόγιος. Συνέγραψε επιστολές, μεταξύ άλλων και κατ' αίτηση του Θεοδοσίου Ζυγομαλά του προτρεπτικού λόγου *Τοις τα Ελληνών μετιούσι και διδασκομένοις μαθήματα νέους ευφυέσι τε και ευγενέσι* (1562), κατά μία πληροφορία δε και ποιήματα στα Ελληνικά και στα Λατινικά. Συνδέονται και

αλληλογραφούσε με τους συγχρόνους του Ματθαίο Δεσπαρή, Γκιγιώμ Μπυντέ, Λάζαρο Μπωναμίκο, Γεώργιο Κορίνθιο, Ιωάννη Ζυγομαλά, Θεοφάνη (Θωμά) Ελεαθούλο κ.ά. Μεταξύ των μαθητών του αναφέρονται οι: Αλέξανδρος Νερούλης, Ιάκωβος Διασωφρίνος, Ιάκωβος Βασιλικός - Ηρακλείδης, Ιωάννης Μινδόνιος ή Μετωνώνης, Θεόδωρος Ρέντιος, Μιχαήλ Σοφιανός, Αντώνιος Καλλιάρης, Εμμανουήλ Γλυζώνιος ή Γλυντζούνης, Ιωάννης Κορσέσιος, Αλβέρτος Μαρίνο και Φραγκίσκος Δοιμέστικος Λάσκαρης. Κατά τον καθηγητή Κωνσταντίνο Άμαντο, η πνευματική άνθηση της Χίου οφείλεται κατά κύριο λόγο στον Λήσταρχο. [Π]

Ληστεία

Αναφορά σε ληστές και ληστεία γίνεται με σαφή τρόπο από τους μυθικούς ακόμα χρόνους, κατά τους οποίους ο Θησέας εξιμνείται για την εξόντωση ληστών, όπως ήταν ο Σκεΐρων, ο Προκρούστης κ.ά. Το ίδιο και κατά τους ομηρικούς και τους αρχαιοελληνικούς χρόνους, κατά τους οποίους μάλιστα, όπως αναφέρεται, πάρα πολλοί από τους ληστές που διακρίθηκαν ιδιαίτερα παρουσιάζονται ως εξιμνούμενοι από ποιητές. Αναφέρεται εξάλλου ότι, κατά τους χρόνους της κτήσης της Ρώμης, ο Παλατίνος λόφος ήταν καταφύγιο ληστών. Κατά τους χρόνους της Ρωμαϊκής Δημοκρατίας επίσης επισημαίνεται σημαντική εξάπλωση της ληστείας και αναφέρεται ότι δρούσαν δύο κυρίως κατηγορίες ληστών: οι *grassatores* και οι *sicarii*.

Τεράστια έκταση πήρε η ληστεία κατά τον μεσαίωνα, σε όλη μάλιστα την Ευρώπη. Σε ορισμένες ωστόσο ευρωπαϊκές χώρες, όπως στην Ιταλία και την Ισπανία, η εξάπλωσή της υπήρξε τρομακτική. Στην Ιταλία, λόγω της διαίρεσης της χώρας σε αυτόνομα κρατίδια, πράγμα που έδινε τη δυνατότητα στους ληστές, όταν καταδιώκονταν στο ένα να καταφεύγουν στο άλλο, η ληστεία αναπτύχθηκε στον μέγιστο δυνατό βαθμό. Πολλοί μάλιστα από τους ληστές, όπως ο Μάρκο Σκιάρρα, ο Μπενετέτο Μανγκόνε και ο περιώνυμος πατριώτης Φρα Ντιάβολο, μνηθήθηκαν στα λαϊκά τραγούδια της Ιταλίας. Στην Ισπανία, η ληστεία παρουσιάζεται να αναπτύχθηκε ιδιαίτερα στις περιοχές της Καταλωνίας, καθώς και της Ζιέρα Μορένας και Σερανίας ντε Ρόντα. Αλλά και στη Γερμανία, την Αγγλία και τη Σκωτία μνημονεύονται διάσημοι ληστές: αναφέρονται, αντίστοιχα, οι ληστές του τάγματος των «Πιστών της κλοπής» και ο Έπενχαϊμ, ο Ρόμπιν Χουντ («Ρομπέν των Δασών») και ο Ρομπ Ρού.

Στην Ανατολή, τη Σικελία, την Καλαβρία και την Κορσική, η ληστεία υπήρξε ενδημικό φαινόμενο, κατάλοιπα του οποίου υπάρχουν μέχρι σήμερα. Ιδιαίτερα στα νησιά Σικελία και Κορσική έδρασαν και δρουν οι διαβόητες «μαφίες», οι οποίες μάλιστα αποτέλεσαν αργότερα τον πυρήνα των νεότερων ληστρικών οργανώσεων των γκάνγκστερ. [Π]

Η ληστεία στην Εγκληματολογία

Στην Ελλάδα το φαινόμενο της ληστείας ήταν γνωστό ήδη κατά την αρχαιότητα (Θουκ. 1, 5) και τον μεσαίωνα, παρουσίασε όμως ιδιαίτερη ανάπτυξη και κατέστη σημαντικότατο πρόβλημα με εθνικές διαστάσεις μετά τη σύσταση του ελληνικού κράτους, ως αποτέλεσμα της κακής οικονομικής κατάστασης στην ύπαιθρο, της κλεφταρματολικής παράδοσης, των δυνατοτήτων διαφυγής από τα ελληνοτουρκικά σύνορα και, ιδίως, της διάλυσης των ατάκτων στρατευμάτων του Αγώνα (Μάρτιος 1833), πράγμα που προκάλεσε σε πολλούς αγωνιστές της Επανάστασης οξύ οικονομικό πρόβλημα, πικρία και επαναστατική διάθεση κατά της κεντρικής εξουσίας. Η δράση των ληστών

κατά την πρώτη εκατονταετία του ελληνικού κράτους (1833-1930) εκτυλίχθηκε προπάντων στην ύπαιθρο και έγινε πολλές φορές δεκτή στον ευρύτερο πληθυσμό με ανάμιξη συναισθήματα αποδοκιμασίας αλλά και θαυμασμού προς τις ηρωικές τους ενέργειες κατά της κρατικής εξουσίας (όπως π.χ. του Χρήστου Νταβέλη, του Φώτη Γιαγκούλα κ.ά.: πρβλ. Γ. Κολιούτσου, *Ληστές. Η κεντρική Ελλάδα στα μέσα του 19ου αιώνα*, Αθήνα, Ερμής, 1979, σ. 3 κ.ε.), όπως άλλωστε είχε συμβεί και στην Αγγλία κατά την εποχή του λεγόμενου «Ρομπέν των Δασών» [βλ. E. J. Hobsbawm, *Οι ληστές* (Bandits, 1969)], ελλ. μετφρ. 1975, Αθήνα, Βέργος, κεφ. 3, σ. 37 κ.ε. και εφημερίδα «Βήμα - Εβδομάδα» της 30.3.1980, σ. 12).

Η δραστηριότητά τους επικεντρωνόταν στην αρπαγή ζώων ή σφαγτών, στην αιχμαλωσία αρχόντων με διεκδίκηση λύτρων και στην περιστασιακή ληστεία διαβότων (πρβλ. Δημ. Χαλατάς, *Τα ληστρικά τραγούδια*, εφημερίδα «Σύγχρονη Σκέψη», Ιούλιος 1985, σ. 1). Συχνά έπαιζαν ρόλο στην πολιτική ζωή και έκαναν αγαθοεργίες, π.χ. προίκισαν ορφανών κοριτσιών (βλ. εφημερίδα «Βήμα - Εβδομάδα» της 17.4.1983, σ. 16 πρβλ. *Επιθεώρηση Χωροφυλακής*, Ιούνιος 1983, σ. 432 κ.ε. και *Αστυνομική Επιθεώρηση*, Δεκέμβριος 1988, σ. 805 κ.ε.). Ιδιαίτερο θόρυβο προκάλεσε η σύλληψη και θανάτωση, από τους ληστές της Αρσανατάκηδες, ομάδας Άγγλων και Ιταλών περιηγητών κατά τον Απρίλιο 1870 στο Δήλεσι (βλ. Τ. Βουρνά, *Η σφαγή στο Δήλεσι. Αγγλοκρατία και Ληστοκρατία*, Αθήνα, Φυτράκης, χ.χ.). Καίριο πλήγμα δέχθηκε η ληστεία της περιόδου αυτής κατά τα έτη 1928-1929, όταν η κυβέρνηση Ελ. Βενιζέλου, παίρνοντας σφοδρή από την αιχμαλωσία των καφανταρικών πολιτευτών Μυλωνά και Μελά, εξέδωσε νομοθετικό διάταγμα (από 11.9.1928) με το οποίο τροποποίησε οικονομικά επί το αυστηρότερο τη σχετική προδικασία των κατηγορουμένων για ληστεία, ενώ παράλληλα, με τους ν. 3730, 4174, 4201 και 4203/1929, έδωσε πρόθετα χρηματικά και άλλα κίνητρα για την κατάδοση των ληστών.

Με τη μετέπειτα αρξάνουσα αστικοποίηση της ελληνικής κοινωνίας, το φαινόμενο της ληστείας απέκτησε, αντίστοιχα, αστικό - ωφελιστικό χαρακτήρα και απέβαλε την ηρωική, αντιεξουσιαστική και αγροτική του διάσταση, που με τόση γλαφυρότητα και ειρωνεία έχει περιγράψει ο Εντμόν Αμπου (Edmond About) το 1856 στο έργο του *Ο βασιλεύς των ορέων* (Le roi des montagnes). Ειδικότερα, κατά την περίοδο 1930 και εής, όπως προκύπτει και από σχετική αρχαιολογικά έρευνα του εγκληματολόγου Χρ. Τσουραμάνη [*Το έγκλημα της ληστείας*, διδακτορική διατριβή Πανεπιστημίου Θράκης, Νομική Σχολή, Κομοτηνή (πολυγραφημένο κείμενο) 1988] για τη δεκαετία 1974-1983, κύριο κίνητρο των ληστών είναι πλέον η ιδιοτελής αφαίρεση της ιδιοκτησίας του άλλου, με την, εξ υποκειμένου τουλάχιστον, εξαίρεση της δράσης ορισμένων τρομοκρατικών ομάδων. Οι σύγχρονοι

δράστες των ληστειών είναι κατά κανόνα άρρενες νεαρής ηλικίας (μέχρι 25 ετών), με μικρή εγκύκλια μόρφωση (απόφοιτοι δημοτικού) και χωρίς σταθερό επάγγελμα, που έχουν απασχολήσει και παλαιότερα τη δικαιοσύνη με εγκλήματα κλοπής και που τελούν την πράξη της ληστείας σε μεγάλα αστικά κέντρα (κυρίως Αθήνα), όπου και έχουν τη μόνιμη κατοικία τους.

Έρευνες για την ψυχολογική και κοινωνιολογική διάσταση της ληστείας (από την πλευρά του δράστη και του θύματος) έχουν γίνει αρκετά συχνά και σε εξωτερικό, π.χ. από τους McClintock & Gibson, *Robbery in London*, London / New York, 1961, και τον André Normandeau, *Trends and patterns in crimes of robbery*, Doct. Diss. Univ. of Pennsylvania, 1968. ΝΕΣΤΟΡ Ε. ΚΟΥΡΑΚΗΣ [Π]

Η ληστεία στο Ποινικό Δίκαιο

Η αφαίρεση από την κατοχή άλλου ενός ξένου (ολικά ή εν μέρει) κινητού πράγματος ή και ο εξαναγκασμός του άλλου να τό παραδώσει, εφόσον στις περιπτώσεις αυτές ως μέσο για την επίτευξη του σκοπούμενου αξιόποινου αποτελέσματος της παράνομης ιδιοποίησης χρησιμοποιείται σωματική βία εναντίον προσώπου ή απειλές ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής (άρθρ. 380 §1 Ποιν. Κ., και ΑΠ 1126/1986, Ποιν. Χρον. ΑΣΤ 982 πρβλ. §§249 κ.ε. γερμ. Ποιν. Κ., §§142 κ.ε. αυστρ. Ποιν. Κ., άρθρ. 139 ελδ. Ποιν. Κ., άρθρ. 628 ιταλ. Ποιν. Κ., άρθρ. 381 κ.ε. γαλλ. Ποιν. Κ. κ.λπ.).

Η ληστεία ως εκ του υλικού της αντικειμένου (δηλαδή ξένου κινητού πράγματος) συνιστά έγκλημα κατά του έννομου αγαθού της *ιδιοκτησίας*, συνάμα όμως, ως εκ των μέσων των οποίων γίνεται χρήση (βίας ή απειλών), αποτελεί και προσβολή του έννομου αγαθού της *προσωπικής ελευθερίας* του άλλου. Στη βασική της μορφή και εν όψει των έννομων αγαθών που προσβάλλει, η ληστεία είναι, επομένως, *σύνθετο έγκλημα* και απαιτείται ειδικότερα από τα εγκλήματα της κλοπής (άρθρ. 372 Ποιν. Κ.) και της παράνομης βίας (άρθρ. 330 Ποιν. Κ.). Οι διατάξεις όμως περί των εγκλημάτων αυτών δεν εφαρμόζονται σε περίπτωση ληστείας αλλά απορροφούνται από την περί ληστείας διάταξη.

Από *αντικειμενική* άποψη, η ληστεία περιλαμβάνει εννοιολογικά στοιχεία που σχετίζονται αφ' ενός με τα χρησιμοποιούμενα μέσα και αφ' ετέρου με το σκοπούμενο αξιόποινον αποτέλεσμα:

α) Τα χρησιμοποιούμενα μέσα μπορεί να είναι είτε σωματική βία εναντίον προσώπου είτε και απειλές ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής. Στην έννοια της σωματικής βίας περιλαμβάνεται, όπως ορίζει το άρθρ. 13, στοχ. δ' Ποιν. Κ., και η περιαιγωγή του άλλου σε κατάσταση αναισθησίας ή ανικανότητας για αντίσταση με μέσα υπνωτικά ή ναρκωτικά ή άλλα ανάλογα με αυτά (ΑΠ 967/1984, Ποιν. Χρον. ΑΕ' 151). Η βία διακρίνεται σε *απόλυτη* ή *ακαταμάχητη* (vis absoluta), που

αποσκοπεί στην πλήρη εξουδετέρωση της θέλησης του άλλου (π.χ. αναισθητοποίηση ή ακινητοποίηση του θύματος) και σε *εξαναγκάζουσα βία* (vis compulsiva), που τείνει να εξωθήσει τη βούληση του θύματος προς ορισμένη διαγωγή (π.χ. ξυλοδαρμός, απειλή περιστρόφου). Η περίπτωση της εξαναγκάζουσας βίας πλησιάζει εκείνη της ψυχολογικής βίας, αλλά στην τελευταία περίπτωση η σωματική επένεργεια εμφανίζεται με μειωμένη ένταση, διότι ο επαπειλούμενος κίνδυνος ανάγεται στο μέλλον («θα σου σκοτώσω το παιδί») και όχι στο άμεσο παρόν. Το έγκλημα της ληστείας μπορεί επίσης (εναλλακτικά) να τελεσθεί με *απειλές ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής*. Απειλή είναι η προαναγγελία ενός κακού. Στη συγκεκριμένη περίπτωση το κακό πρέπει να έχει ιδιαίτερη βαρύτητα και πιθανότητα πραγμάτωσης, να είναι δηλαδή επικείμενη (να μην ανάγεται στο απώτερο μέλλον) και να στρέφεται, με τη μορφή κινδύνου, κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας είτε του ίδιου του απειλούμενου είτε και άλλου προσώπου για το οποίο ο δράστης θεωρεί ότι ο απειλούμενος ενδιαφέρεται ιδιαίτερα (κυρίως «οικείοι» κατά την έννοια του άρθρ. 13, στοιχ. β' Πον. Κ., αλλά και πρόσωπα με «εγγυητική σχέση» κατά την έννοια του άρθρ. 15 Πον. Κ. -πρβλ. Ι. Μανωλεδάκη, *Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας*, Θεσσαλονίκη, 1989, σ. 146-147 και Δ. Δ. Σπινέλλη, *Πον. Δίκαιο, Ειδ. Μέρος*, τεύχ. Α, Αθήνα 1984).

β) Σκοπούμενο αποτέλεσμα είναι η *απόσπαση* ξένου κινητού πράγματος. Η πράξη της απόσπασης μπορεί να προσλάβει τρεις ειδικότερες μορφές: 1) *αφαίρεση* ξένου κινητού πράγματος από την κατοχή του άλλου. Πρόκειται για τη λεγόμενη *ληστεία με στενή έννοια*, της οποίας τα βασικά εννοιολογικά στοιχεία συμπίπτουν με εκείνα της κλοπής (βλ. λέξη) αλλά με τη διαφορά ότι εδώ η αφαίρεση γίνεται με χρήση βίας ή απειλής (πρβλ. ΑΠ 1545/1983, Πον. Χρον. ΑΔ' 506). 2) *εξαναγκασμό* του θύματος να παραδώσει το πράγμα στον δράστη. Είναι η περίπτωση της λεγόμενης *ληστρικής εκθίωσης*, που συνήθως απαντά με τη μορφή της απειλητικής φράσης «θα πεθάνεις απόψε αν δεν μάς δώσεις τα λεφτά» (πρβλ. ΑΠ 367/1984, Πον. Χρον. ΑΔ' 829) και, 3) *χρήση βίας ή απειλών* (ως ανωτέρω) για να διατηρήσει ο δράστης αυτό που μόλις πιάστηκε να έχει κλέψει ή αποσπάσει και όχι, όπως στις προηγούμενες περιπτώσεις, για να αφαιρέσει ο δράστης ή να εξαναγκάσει το θύμα σε παράδοση του πράγματος. Επομένως, στην προκειμένη περίπτωση, που ονομάζεται *ληστρική κλοπή* (πρβλ. ΑΠ. 1266/1979, Πον. Χρον. Α' 264), η κλοπή (ή η ληστρική εκθίωση) θα πρέπει να έχουν ήδη ολοκληρωθεί.

Από *υποκειμενική* άποψη, η ληστεία περιλαμβάνει: α) *δόλο*, δηλαδή γνώση του δράστη ότι το πράγμα είναι ξένο· και β) *θέληση* να τό αποσπάσει από την κατοχή του άλλου και να τό υπαγάγει στην κατοχή του ίδιου του δράστη ή τρίτου με τη χρησιμοποίηση βίας ή απειλών, και β) *σκοπό* του δράστη να ιδιοποιηθεί παράνομα το πράγμα ή να διατηρήσει την κατοχή του σ' αυτό («ληστρική κλοπή»). Αν όμως στην τελευταία περίπτωση μοναδικός σκοπός του δράστη που χρησιμοποιεί βία ή απειλές είναι να αποφυγή τη σύλληψη, η πράξη του δεν είναι «ληστρική κλοπή» αλλά συνιστά ενδεχομένως πραγματική συρροή κλοπής και παράνομης βίας (Πλημ. Περ. 882/1966, Πον. Χρον. ΙΣΤ' 373). Επίσης, αν ο δράστης αποσπάσει οφειλόμενο σε αυτόν πράγμα (π.χ. χρηματικό ποσό), έστω και με σωματική βία ή απειλές, δεν διαπράττει ληστεία, αλλά αυτοδίκαια, διότι δεν συντρέχει ο σκοπός της παράνομης ιδιοποίησης (Πλημ. Έθρου 25/1979, Πον. Χρον. ΚΕ' 388 και Πλημ. Κατερίνης 132/1979, Πον. Χρον. Α' 368 για την έννοια της «ιδιοποίησης» βλ. και κλοπή).

Η *ποινική κύρωση* που προβλέπεται για τη ληστεία και στις τρεις μορφές της είναι η κάθειρξη (5 ετών - 20 ετών). Στο έγκλημα της ληστείας δεν προβλέπεται η επιβολή του μέτρου ασφαλείας της αναγκαστικής εργασίας ούτε και υπάρχει

δυνατότητα εξάλειψης του αξιοποιού λόγου έμπρακτης μετάνοιας, όπως αντίθετα συμβαίνει στην κλοπή (α' 372 §3 και 379 Πον. Κ. — δυνατή όμως η περίπτωση της ειλικρινούς μετάνοιας κατ' άρθρ. 84 §2 Πον. Κ.: ΑΠ 363/1975, Πον. Χρον. ΚΕ' 742). Η ποινική δίωξη χωρεί πάντοτε αυτεπάγγελτα, ακόμη δηλαδή και όταν η ληστεία στρέφεται κατά συγγενών ή αποβλέπει στην ιδιοποίηση πράγματος ευτελούς αξίας, σε αντίθεση — και εδώ — με τα όσα ισχύουν στην κλοπή και την υπεξαίρεση (άρθρ. 378 και 377 Πον. Κ.).

Από τον νόμο προβλέπονται δύο *διακεκριμένες* μορφές ληστείας (με απειλούμενη διαζευκτική ποινή θανάτου, κατ' άρθρ. 86 Πον. Κ.). Αυτές είναι: α) η περίπτωση κατά την οποία συνεπεία της πράξης της ληστείας *επήλθε ο θάνατος* κάποιου προσώπου ή η βαριά σωματική του βλάβη· β) η περίπτωση κατά την οποία η πράξη της ληστείας εκτελέστηκε με *ιδιαίτερη σκληρότητα*, δηλαδή με ενέργεια «ανηλεή και στερούμενη οποιοδήποτε ανθρώπινο αισθήματος» (ΑΠ 157/1977, Πον. Χρον. ΚΖ' 574), π.χ. θανάτου ηλικιωμένης γυναικάς με πνιγμό για να της αφαιρεθεί το χρηματοκιβώτιο [ΑΠ 283/1988 (Συμβ.), Πον. Χρον. ΑΗ' 612]. Εξάλλου, σύμφωνα με τον νόμο ΤΟΔ' 1871 «περί καταδίωξης της ληστείας», που διατηρήθηκε σε ισχύ και μετά την εισαγωγή του Πον. Κ. (άρθρ. 471 περ. 1 Πον. Κ.), αλλά στην πράξη δεν εφαρμόζεται πλέον, επικυλιπτόμενος από τις διατάξεις του άρθρ. 380 Πον. Κ., ορισμένες μορφές οργανωμένης ληστείας τιμωρούνται οπωσδήποτε με θάνατο (π.χ. άρθρ. 2, 3).

ΝΕΣΤΟΡ Ε. ΚΟΥΡΚΗΣ [Π]

Η ληστεία στην Ελλάδα

Οι ορεινοί όγκοι του ελληνικού χώρου ενύονταν στο φαινόμενο της ληστείας από τους αρχαίους και τους βυζαντινούς χρόνους, ιδιαίτερα όμως εξάρ- παρουσίασε αυτό κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας, κυρίως στις περιοχές των χειρσαίων εμπορικών δρόμων που οδηγούσαν προς τη βόρεια Βαλκανική και προς την κεντρική Ευρώπη. Από τον πρώτο αιώνα των τουρκοικών κατακτήσεων η απειλή της σφαγής ή της αιχμαλωσίας οδηγούσε τους πληθυσμούς των πεδινών οικισμών ή και μεμονωμένα άτομα σε δίστασεις ορεινούς τόπους, όπου τα άτομα αυτά εξασφάλιζαν συνθήκες ελεύθερης διαβίωσης, απαλλαγμένη από την καταπίεση της τουρκικής εξουσίας, από τον κίνδυνο του εξανδραποδισμού και από τις καταστροφές που προκαλούσαν άτακτα στρατιωτικά σώματα ή τακτικές στρατός που μετακινούνταν για πολεμικές επιχειρήσεις από περιοχή σε περιοχή. Το πρόβλημα της διατροφής ήταν οξύτατο και για την επιβίωση. Στα πλαίσια της καινούργιας ζωής οι οικογένειες και τα άτομα ξαναγύριζαν στις αρχέγονες πηγές ζωής, στην κτηνοτροφία και τη γεωργία, συχνότατα όμως μοναδικός τρόπος για την εξασφάλιση τροφής ήταν η αρπαγή εφοδίων από τα περαστικά караβάνια ή από τόπους γεωργικής παραγωγής.

Από τους ορεινούς αυτούς οικισμούς προήλθαν κατά μεγάλο ποσοστό οι «κλέφτες», που τα τουρκοικά κείμενα τους χαρακτηρίζουν ως ληστές και που με το πέρασμα των χρόνων, κυρίως τον 18ο αιώνα, αποτέλεσαν την έκφραση ενός έντονου φιλελευθερισμού και τους πυρήνες των στρατιωτικών σωμάτων αντίστασης εναντίον των τουρκοικών αυθαιρεσιών.

Μετά την Ελληνική Επανάσταση και συγκεκριμένα κατά την Καποδιστριακή περίοδο οι συνθήκες που δημιουργήθηκαν ενύονταν την αναβίωση της ληστείας. Οι αγωνιστές αντιμετώπιζαν προβλήματα επιβίωσης, καθώς τα οικονομικά του νεοσύστατου ελληνικού κράτους ήταν πενιχρά και οι πληθυσμοί των αγροτικών περιοχών, που είχαν μείνει ακαλλιεργητές, θρίσκονταν σε άθλια κατάσταση. Από τους πρώτους μήνες της απελευθέρωσης επισημαίνονται «σώματα πειναλέων αγωνιστών διατρέχοντων πάσαν την χώραν», το φαινόμενο όμως αντιμετώπιστηκε από τον Καποδίστρια.

που κατόρθωσε να εξαλείψει τη ληστεία με δραματικά μέτρα. Νέα έφαση παρουσίασε το φαινόμενο κατά τους πρώτους χρόνους της βασιλείας του Όθωνος. Μετά τη διάλυση των ατάκτων στρατευμάτων από την αντιβασιλεία, το 1833, χιλιάδες αγωνιστές, κυρίως όσοι κατάγονταν από περιοχές που δεν είχαν περιληφθεί στο ελληνικό κράτος, βρέθηκαν χωρίς εισόδημα και πολλοί στράφηκαν προς τη ληστεία. Τον χειμώνα του 1834 και την άνοιξη του 1835 ληστρικά σώματα περιέρχονταν κυρίως τις μεθόριες επαρχίες και τον Ιούλιο του 1835 η κυβέρνηση ανέθεσε στον φιλέλληνα αξιωματικό Τόμας Γκόρντον (Gordon) την καταδίωξη των ληστρικών συμμοριών. Από τις ληστρικές αυτές συμμορίες γνωστότερες ήταν τών Ρουπακιά, Γιάννη Γιαταγάνα, Αναστασίου Καλαμάτα, Γεωργίου Πεσλή, Μέτσοι Μελισσόβα. Οι προσπάθειες του Γκόρντον για τον περιορισμό της δράσης των ληστών δεν απέδωσαν ικανοποιητικά αποτελέσματα και η ληστεία συνεχίστηκε, ενισχυμένη σε ορισμένες περιπτώσεις και από την αντιπολίτευση εναντίον του Όθωνος. Η σύσταση στρατοδικείων στη Λαμία και στο Μεσολόγγι το 1838 για την εκδίκαση των υποθέσεων ληστείας και το διάταγμα του ίδιου χρόνου για την εκτόπιση των συγγενών των ληστών αποδείχθηκαν άκαρπα και η προσπάθεια για την εξάλειψη της ληστείας συνεχίστηκε έντονη με τη θέσπιση διαφόρων μέτρων, ένα από τα οποία ήταν η επικλήρυξη των ληστών με σημαντικά για την εποχή χρηματικά ποσά.

Στα επόμενα χρόνια και συγκεκριμένα στη δεκαετία του 1840 θεωρείται πιθανό από τους ερευνητές ότι η ληστεία είχε και πολιτικά ελατήρια και το 1844, έναν χρόνο μετά την επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843, η Αθήνα και τα περίχωρα της ήταν στη διάθεση των ληστών. Στην περίοδο αυτή γνωστότεροι είναι οι ληστές Γώγος Σράλης, Φλώρος, Χρήστος Βούλγαρης, Τάσος Βλάχος, Γιάννης Μολότσος, Κωνσταντίνος Μοσχονδρέας, Χρήστος Βούλγαρης, Γιάννης Καραχάλιος, Γιάννης Τσιμαρντάς, Θανάσης Κολοκούβας. Στην εξέγερση εξέλλου του 1847-1848 εναντίον των αυταρχικών μεθόδων των οθωμανικών κυβερνήσεων οι οργανωτές και πρωταγωνιστές της είχαν «οπαδούς και συντρόφους πολλούς ληστές», ενώ άλλες είχαν χρησιμοποιηθεί και από τις κυβερνητικές δυνάμεις που είχαν αναλάβει την καταστολή της.

Οι συνέπειες για την οικονομία της χώρας προκάλεσαν έντονη αντίδραση, που εκφράζεται με την αρθρογραφία των εφημερίδων της εποχής. Χαρακτηριστικό είναι άρθρο της εφημερίδας «Αθηνά» (3 Δεκεμβρίου 1855), λίγες μέρες μετά τη ληστεία της Χαλκίδας, θύμα της οποίας υπήρξε ο βουλευτής Νικ. Βουδούρης: «Βλέποντες καθ' εκάστην την ληστεία προβαίνουσιν και θρασυνομένην τίσον, ώστε να εισέρχεται και εντός πόλεων, κωμών και χωριών, να φονεύει και να αιχμαλωτίζει τους πολίτας, διά να τους απολύη έπειτα με μεγάλη λύτρω, να διαρπάξει την περιουσίαν των κατοίκων αυτών, να λεηλατή εις τας δημοσίας οδούς και να φέρη αθεράπευτα εις την κοινωνίαν μας δεινά και αφ' ετέρου την Κυβέρνησίν μας αδύνατον και ανίκανον να περιορίση και να εξαλείψη αυτούς τους ληστές... αμχανομένον τί να συλλογισθώμεν και δεν θλέπομεν έως πού θέλει φθάσει η κατάσταση αυτή. Ότι θαδίζομεν όμως εις την γενικήν της κοινωνίας μας παράλυσιν, κατά τούτου νομίζομεν ότι ουδείς αμφιβάλλει».

Η δράση ληστρικών συμμοριών συνεχίστηκε και στην περίοδο της βασιλείας του Γεωργίου Α', με την ανοχή ή και με την υποστήριξη πολιτικών ομάδων, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις ανωμαλιών στην πολιτική ζωή. Έτσι, το 1863, κατά τη διάρκεια των αντιθέσεων των κομμάτων των «Πεδινών» και των «Ορεινών» (με ηγέτες τον Δημήτριο Βούλγαρη του πρώτου και Κωνσ. Κανάρη-Δημήτριο Γρίβα του δεύτερου) η δράση του αρχιληστή Κυριακή η Κυριακού αναστάτωσε την Αττική. Ο Κυριακός συνεννοήθηκε με τους Πεδινούς και κατέλαβε τη μονή Ασωμάτων-Πετρακή. Ο υπουργός των Στρατιωτικών Πάνος Κορωναίος, που ανήκε στο κόμμα